

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AH ./ riksåklagaren ang. barnpornografibrott

(Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 20 maj 2024 i mål B 920-22)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom.

Jag tillstyrker prövningstillstånd i frågan om hur gärningen ska rubriceras och den därmed sammanhängande frågan om påföljd.

Bakgrund

AH har dömts för barnpornografibrott bestående i uppsåtligt innehav av sammanlagt 59 filer som utgjort barnpornografiska bilder (56 stycken) och barnpornografiska filmer (tre stycken).

Hovrätten har bestämt påföljden till villkorlig dom.

Överklagandet till Högsta domstolen

AH yrkar att han ska frikännas eller att gärningen ska bedömas som ringa och att påföljden därvid mildras.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

Grunderna för min inställning

Enligt 16 kap. 10 a § första stycket brottsbalken döms den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,

4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
 5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till
- för *barnpornografibrott* till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i första stycket ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Ursprungligen fanns barnpornografibrott i endast en svårhetsgrad med såväl böter som fängelse i straffskalan. I samband med 1999 års ändringar gradindelades brottet, och numera innehåller endast straffskalan för det ringa brottet böter.

Av lagtexten framgår inte vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är ringa. Någon begränsning till enbart vissa av gärningsformerna är inte föreskriven. Av förarbetena (prop. 1997/98:43 s. 94) framgår emellertid att det är innehavsbrotten som lagstiftaren haft för ögonen när det gäller vilka brott som bör bedömas som ringa. Där uttalas bl.a. att ett innehav av normalt slag, t.ex. ett begränsat antal videofilmer eller tidningar, kan förväntas vara att bedöma som ringa brott (jfr RH 2009:78 där hovrätten uttalar att innehav av inte alltför omfattande antal bilder, filmer eller tidningar med barnpornografi brukar bedömas som ringa brott). Utrymmet att bedöma skildring som ringa brott torde dock vara begränsat.

Enligt Johansson m.fl., Brottsbalken (11 november 2024, version 25, JUNO, kommentaren till 16 kap. 10 a §, under rubriken Straffet) torde innehav av barnpornografi för eget bruk ofta kunna bedömas som ringa brott om inte antalet bilder är mycket stort eller om andra försvårande omständigheter föreligger.

I RH 2007:21 utgjordes innehavet av 524 raderade bilder, vilka dock var möjliga att återskapa. Hovrätten ansåg att innehavet var av sådan omfattning att det inte kunde anses utgöra ringa brott, särskilt mot bakgrund av att bilderna i stor utsträckning visade barn som utsattes för grova sexuella övergrepp.

I RH 2009:78 var det fråga om skildring av barn i pornografisk bild. Frågan gällde om brottet var ringa eller av normalgraden. Den tilltalade hade framställt 21 bilder med barnpornografiskt innehåll. Merparten av bilderna visade på nära håll en flickas blottade könsorgan. På de flesta av bilderna syntes hur en vuxen person med sina fingrar förde flickans trosor åt sidan för att blotta könsorganet. Med hänsyn till bildinnehållet och till omständigheterna kring tillkomsten av bilderna ansåg hovrätten att skildrandet måste anses som mycket kränkande för de avbildade barnen liksom för barn i allmänhet. Brottet ansågs vara av normalgraden.

I RH 2013:49 har innehav av 315 barnpornografiska bilder ansetts utgöra brott av normalgraden med hänsyn till mängden av barnpornografiskt material.

Min bedömning

Tingsrätten, i vars bedömning hovrätten instämt, har beträffande brottets rubricering uttalat följande (tingsrättens dom s. 3 f.).

Syftet med att straffbelägga barnpornografi är att skydda barn från att utnyttjas i sexuellt avseende, och den som innehar barnpornografiskt material anses delaktig i utnyttjandet. Hur allvarligt man ska se på ett brott är därför till stor del beroende av hur utsatt det avbildade barnet bedöms ha varit. I detta fall har utsattheten varierat men i ett par fall bedöms de avbildade barnen förmått utföra handlingar av sådan art att brottet sammantaget inte kan anses ringa. Vad som åsyftas är främst två filmer, den ena visar två flickor i duschen där den ena berör de andres könsorgan, den andra visar en naken flicka som använder en dildo på sig själv.

Jag instämmer i domstolarnas bedömningar och anser lika med dem att AH ska dömas för barnpornografibrott av normalgraden till den av hovrätten bestämda påföljden. Hovrättens domslut ska därför stå fast.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

Det finns enligt min uppfattning inte något prejudikatintresse att Högsta domstolen prövar skuldfrågan, jag avstyrker prövningstillstånd i den delen av målet.

När det gäller brottets rubricering vill jag anföra följande.

När det år 1980 blev straffbart att i pornografisk bild skildra barn och sprida sådana bilder av barn angavs som motiv för kriminaliseringen den integritetsskada som kan uppkomma för barnen som medverkar i skildringarna och den integritetskränkning överhuvudtaget som följer av framställning och spridning av barnpornografiska alster (se prop. 1978/79:179 s. 8).

I den lista med prioriterade prejudikatfrågor för år 2024 som Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten gemensamt har tagit fram till ledning för vilka rättsliga områden som från åklagarsynpunkt bör prioriteras konstateras att det finns behov av vägledning när det gäller gradindelningen av barnpornografibrott eftersom praxis inte är enhetlig när det gäller bedömningen

av betydelsen av övergreppsmaterialets mängd och art samt gärningspersonens hanteringsform.

Enligt uppgift från Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum, som inom myndigheten bl.a. bevakar hovrättspraxis när det gäller barnpornografibrott, finns ett behov av vägledande uttalanden i fråga om gradindelningen, särskilt när det gäller rena innehavsbrott. Jag delar Utvecklingscentrums uppfattning.

Målet som sådant är väl utrett och därmed lämpligt att pröva i Högsta domstolen. Jag tillstyrker därför prövningstillstånd beträffande frågan om brottets rubricering och den därmed sammanhängande frågan om påföljd.

Bevisuppgift

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Gävle (AM-113009-21)
Kammaråklagaren Annika Hassel